



Lillängsdal

— där storstaden slutar och skärgården tar vid...

S Ö D E R T Ö R N

DALARÖ

*E*fter en bilfärd på mindre än en halvtimme
från Stocholms Centrum befinner du dig på
Ingarö, en av de innersta öarna i Stockholms skärgård.
Det sägs att när kroppen mår bra, kan tankarna sväva fritt, och vi är många som
ser Lillängsdal på Ingarö som en av våra viktigaste källor
för inspiration och vila.
Den här lilla skriften är framtagen för att vi som bor här ute ska veta lite
mer om hur det var här före "vår tid" och hur det fungerar idag.
Och kanske kan det också vara lite trevlig läsning
för våra gäster...



Fotot taget från vår egen holme "Mödomen" i maj -93.

Några "historiska" noteringar...

I mitten på 1950-talet byggdes farbar bilväg till Lillängsdal. Vägen gick via Nytorp.

Fram till i början på 60-talet var ändå trafiken på sjön viktig både för fast boende, sommargäster och för transporter. Vägarna var förhållandevis dåliga och byggmaterial till de flesta sommarhusen kom med båt. Sedan fraktades det uppför den branta backen från stranden med häst och vagn.

Båtar som trafikerade Lillängsdals brygga var bl.a. Måsen, som gick från Saltsjöbaden två gånger varje morgon, Prins Gustav som trafikerade sträckan Stock-

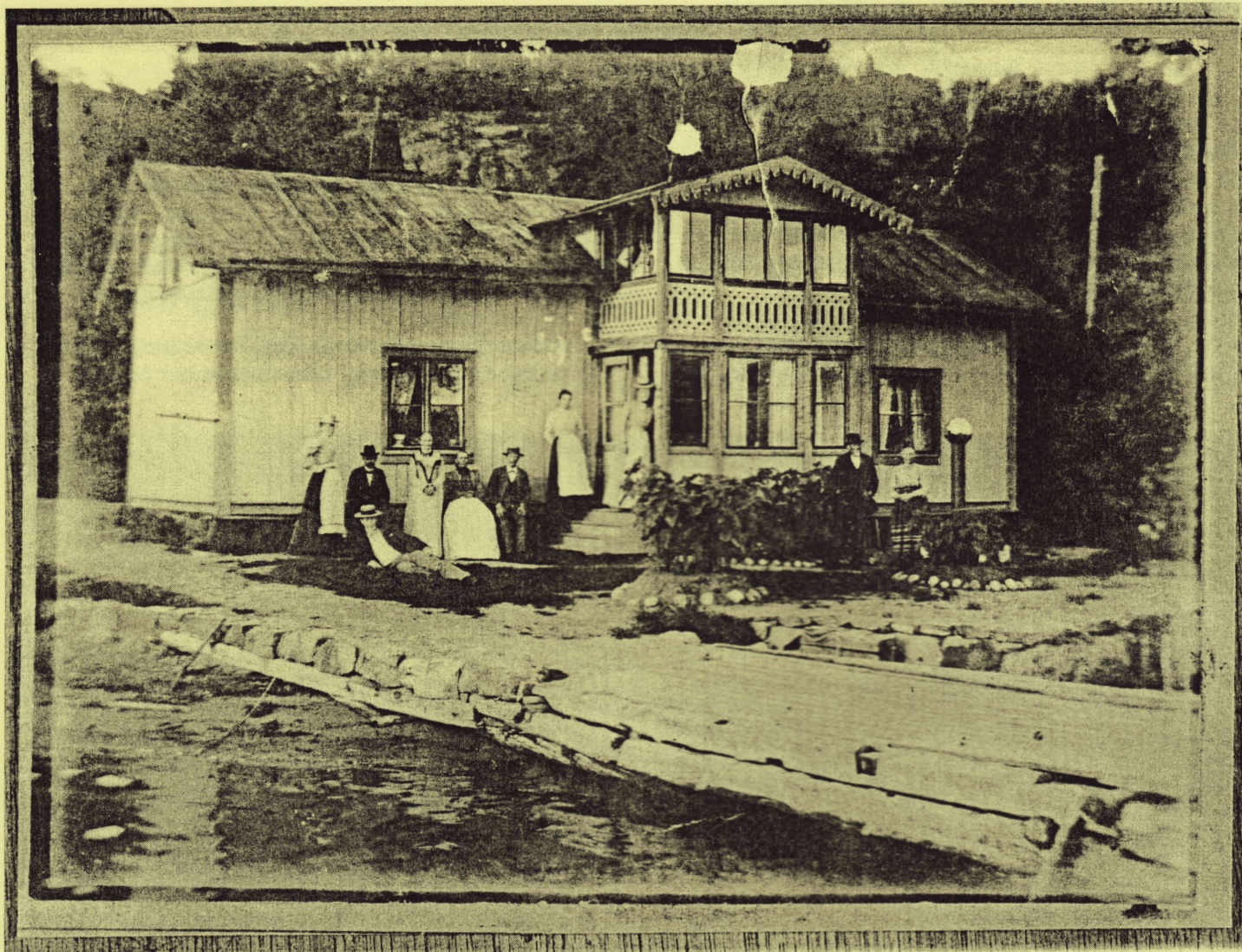
holm-Runmarö samt på senare år Karls-båten. När den reguljära trafiken upphörde stod fiskare Larsson och Lundvalls taxibåt för kontakten med Saltsjöbaden.

För dem som före motorbåtens tid skulle segla eller ro till Stockholm fanns det flera sjökrogar. "Krögar-udd" känner vi igen från skylten på Lillängsdalsvägen. Dessutom fanns det en krog vid Stäket, och på Fjäderholmarna, dit det var en dagsetapp, stannade man gärna över natten.

Bredvid nuvarande Färgboden vid Kolström fanns det också en restaurang, vilken brann ner år 1900.



Fotot taget från samma plats, men 90 år tidigare...



Nere vid bryggan låg detta hus tills slutet av 1950-talet. Det fungerade som bagarstuga och sommarbostad och där fanns också på slutet en sommarbutik. När huset revs fick det bli fyllning i den sankna marken i korsningen Mossvägen/Lillängsdalsvägen.

Folke Bökman var en legendarisk Lillängsdalsbo som det ofta blåste kring. Han byggde 1919 ett högt timrat hus uppe på den tomt där Uppfartsvägen möter nuvarande Bökmansvägen och det var av allt att

döma det första egentliga fritidsbuset på Lillängsdal. Huset användes också som jakt- och gäststuga.

1929 började hans änka att dela upp den stora tomten och sälja till hugade spekulanter. 1941 såldes Bök-



Stamfastigheten på Lillängsdal där familjen Landström bodde från början av 1800-talet. Lillängsdal tillhörde Brunnsnäs gård som i sin tur ägdes av Beatelunds Säteri. Där styrde bl.a den berömde baronen Anders Cederström.

mans fastighet till dr Alex Berglund. 1983 brann det gamla timmerhuset ner och ersattes av det hus som står där idag.

Den första telefonen installerades i Lillängsdal den 4 juni 1898. Den var anknuten till "Telegrafverkets vaxeltelefonstation i Älgö.

Den 13 okt 1970 gjordes en intervju med fröken Sigrid Landström ute på Lillängsdal. Journalisten hette Torsten Rolf och här återges intervjun i ett något förkortat skick:

Sigrid Landström berättar

— Vi har kommit på besök nere vid Lillängsdal. Det ligger vid Fällström, som går mellan Ingarö- och Baggensfjärden. Vi har kommit för att hälsa på Sigrid Landström och vi frågar först: Är fröken Landström född här vid Lillängsdal?

— Ja, Sigrid Landström är född i stugan där hon nu bor, den 16 augusti 1884. Hennes pappa är också född där, 1841. Men hennes farfar kom till stugan när han var 12 år och det var i förra seklets början. Dom hade tre, fyra kor och grisar och ibland en häst. Och så fiskade man strömming, mest på Baggen och utåt Bergsviksbergen. Alla fiskade på den tiden, rodde ut med skötar på kvällen och rodde ut för att hämta dom på morron. Så for man hem och grejade upp näten och plockade ur strömmingen. Så for man tillbaka till Boo för att skicka fisken med gustavsbergsbåten och där skulle man vara före kl. 8.00. — Innan jag var född fick man ro ända till Gustavsberg, men då kunde dom ju inte ro så ofta inte.

— Vem tog hand om fisket då pappa dog 1925?

— Det gjorde jag och min syster och vi höll på i 25 år. — Å fiska med skötar... I 25 år, två kvinnor? — Jaa, va skulle vi göra, man måste ju leva. Pappa hade ju byggt här å då fanns det ingenting annat. Å vi fick fiska ända tills isen låg, ja, omkring oktober tänker jag väl det var.

Och så åkte man skridsko till Värmdö kyrka nästan varje år. Färden gick över Kolström-Södersved-Fruvik-Ålstäket-Torsbyfjärden till Kulan och så gick man till kyrkan. Ibland åkte man släde och Sigrid Landström var inte ens rädd för att åka skridskosegel eller isjakt. — När sluta fröken Landström med isjakt- och skridskoåkning? — Det är längesen. Vi hade den här, jakten, när vi byggde. Jag körde till snickerifabriken å körde hem lite grejer. Man åkte bakom Saltsjöbaden till Gustavsberg på 2—3 minuter. Det var förskräckligt vad fort det gick, det var som en flygmaskin.

— När Gustavsbergs gamla kolångare skulle in vin-

tertid, det kommer väl fröken Landström ihåg? — Ja, när man skulle till Saltsjöbaden fick man ta iseka och så flytta sej över flaken. Man kunde inte gå runt kolångaren, utan den låg där. Man klättra över den och kom ner på andra sidan. Det fanns ju stegar förstås.

I skolan fick man frysa som en hund. Halv sju gick vi hemifrån och pulsa i den djupa snön på vintern å sen kom man hem klockan 5 på kvällen ungefär. Men då var de ingen som tyckte synn om en för de inte. Å inga skolskjutsar och ingen skolfrukost.

— Blir det ensamt här på vintrarna, när alla sommargästerna försvinner? — Nej, det är ingen som står i kontakt med mej alls. Den enda jag har sällskap med så är det Larssons, som bor här nere, men dom ser jag en eller två gånger i veckan möjligen. Om jag behöver skicka räkningar eller får min pension så kommer postmästaren ner.

— Åker fröken Landström till Saltsjöbaden nångång?

— Jag har varit över ett par gånger i sommar. Det är en båt som är taxi. Ibland far jag med Larssons. Jag tycker det är ett helt företag när jag ska nånstans.

På sommarnätterna kan jag gå ut och promenera hur som helst för det är så ljust från Saltsjöbaden. Älgö ligger mitt över här. Jag kommer ihåg dom som bodde där och hade kor och hästar, dom hette Pettersson. — Nu är det fritidsområde? — Tror ja, för stockholmarna ska ju ha allting. — Ja, dom tränger på. Å de är så där när man bor i Sveriges vackraste trakt, så får man inte vara ensam om det utan allt fler människor vill pröva på. — Men vad gör stockholmarna för landsbor som vill komma till stan. Är det att man får gå på gatorna de? Och få oren luft. Dom tar bort för mycket för skärgårdsborna åt stockholmarna, å sen regerar dom, när dom kommer på landet. — Jo, det är ett stort problem de där med avfolkningen av den bofasta befolkningen i skärgården.

Fröken Landström hoppas få vara kvar på sitt kära Lillängsdal så länge hon orkar för hon går ute å påtar med lite av varje. — Så länge jag orkar är det ingen fara, jag klarar mig nog. —

Information, råd och regler för ökad trivsel på Lillängsdal

Lillängsdal ligger knappt tre mil från Slussen. Vi tillhör Värmdö kommun och Ingarö församling. I Lillängsdal finns idag 99 fastigheter. Sedan 1974 är Lillängsdals Tomtägarförening ägare till gemensamma mark- och vattenområden på totalt 74.000 m². Däri ingår bl.a. gemensamma vägar, fotbollsplan samt två strandområden vid Fällström. Till den östra stranden hör också holmen utanför. Vid Lillängsdals brygga finns två byggnader som hör till föreningen. Den nya används som omklädningsbytt, som sammanträdeslokal och ibland som festlokal för föreningens medlemmar. Den gamla boden rymmer förråd och toalett.

- Tomtägarföreningen vill att så många som möjligt skall vara med i föreningen. Det är en angelägenhet för alla att de gemensamma anläggningarna sköts på bästa sätt. Genom att vara med kan man också påverka besluten om områdets skötsel och utveckling. Årsstämma hålls vanligen i juni och då fastställs budget och årsavgift.

- Vägen från Kolström liksom Lillängsdalsvägen ner till bryggan förvaltas av Västra Ingarös vägförening. Övriga vägar inom området sköts av speciella vägsamfundligheter eller av de enskilda fastighetsägarna. Medlemskap i vägföreningen är obligatoriskt och en avgift, som är beroende av tomtens yta, utgår varje år.

- Det finns mycket få allmänna parkeringsplatser inom området. Fastighetsägare med bil har därför uppmanats att försöka ordna parkering på den egna tomten. Parkering får ej ske på stranden eller på vändplanen vid bryggan. Den senare är endast avsedd för uppställning av fordon för i- och urlastning.

- Det finns många små barn i Lillängsdal och för deras skull är hastigheten nedsatt till 30 km i timmen. Var vaksam! På sjön är det också begränsad hastighet innanför holmen och skären. Där får man bara köra med 5 knops fart.

- Inom tomtägarföreningen finns en särskild strand- och sjölivskommitté. Den ser till att allt fungerar bra med våra båtar och bryggor. Kommittén sköter också tilldelningen av båtplatser genom att ordna en bryggkö. Bryggplatserna hör inte till varje enskild fastighet

utan lämnas till den som står först i kön när någon fastighet säljs. Då återbetalas också den inträdesavgift nya brygginnehavare betalar. En särskild årsavgift utgår för brygginnehavare, utöver föreningsavgiften. På bryggplats 6 finns en föreningsbåt som alla medlemmar utan kostnad kan disponera för fiske m.m.

- Den gemensamma badstranden är livligt frekventerad på sommaren. För allas trivsel är det inte tillåtet att ha hundar springande lösa.

- Fiskerätten gäller för områdena utanför de föreningsägda stränderna.

- Varje år anordnas arbetsträffar då städning och reparationer utförs. Det förutsätts att alla medlemmar hjälper till vid dessa tillfällen eller, om man har förhinder, utför andra uppgifter vid lämpligt tidpunkt.

- Vid främst midsommar och kräftid anordnas fester vid stranden. Arrangemangen bygger på frivilliga insatser och föreningen svarar för basekonomin med ett mindre anslag. Nya stugan vid bryggan kan bokas genom materialförvaltaren för privata fester.

- Slutligen kan du själv bidra till trivseln genom att ställa upp i styrelse eller kommitté där du träffar nya bekanta och bidrar till att förvalta vårt sköna Lillängsdal.

Ar 1933 den 13 augusti och Ar 1934 den 12 augusti antogs stadgar för Lillängsdals tomtägarförening u. p. a., som har till ändamål att tillvarata och främja medlemmarnas ekonomiska och alla andra gemensamma intressen. Styrelsen, som har sitt säte i Ingarö socken, utgöres av Ivar Vilhelm Törnebohm, Knut Björn Lundgren, Nils Herman Julius Anderson, John Eric Olausson och Olof Birger Vilhelm Öhlin med Gustaf Elias Andersson och Thorolf Fredrik Teodor Eklund till suppleanter, samtliga med hemvist i Stockholm. Firman tecknas av I. V. Törnebohm och K. B. Lundgren i förening. Räkenskapsavslutning sker för kalenderår. Kallelse till sammanträde skall ske genom anslag eller skriftligen, vilket styrelsen finner bäst. Andra meddelanden skola bringas till medlemmarnas kännedom på enahanda sätt.

Klipp ur
Stockholmstidningen september 1934.

Tomtkarta
LILLÄNGSDAL



Producerad av
Östen Berghund och
Benny Lindeberg.
Om du har något
ytterligare material
i form av t.ex foton
eller fakta, är du
välkommen att kon-
takta någon av oss...

Lillängsdal i juni 1993